

Het orthodoxe kerkgebouw uitbreiding



Orthodoxe godsdienst

Naam:

Deze lesbundel werd ontwikkeld door Tatiana Atourina en Maria Chrysochoidou, geïnspireerd op lesmateriaal van Metaxia Niakas, alle drie leerkrachten orthodoxe godsdienst in het lager onderwijs in Vlaanderen. Vormgeving en tekstcorrectie werden verzorgd door Marc Goris.

De afbeeldingen van iconen werden opgenomen voor didactische doeleinden. De illustratie op pagina 3 werd gedownload onder de *Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International license* van www.freebibleimages.com van John Paul Stanley.

Deze lesbundel kan vrij worden gebruikt en gedownload via www.orthodoxelessen.be. Het is niet toegestaan teksten en oefeningen uit deze lesbundel te wijzigen of buiten de context van deze lesbundel te gebruiken, kopiëren of vermenigvuldigen.

De Orthodoxe Kerk is de Ark van Redding

Herinner je je het verhaal nog uit het Oude Testament over een oude man die een grote boot bouwde voor hem en zijn familie en vele dieren? Hoe heette die man?

- | | |
|----------------------------------|--------------------------------|
| ☐ Adam | ☐ Noah |
| ☐ Abraham | ☐ Mozes |

Waarom moest hij een boot bouwen?

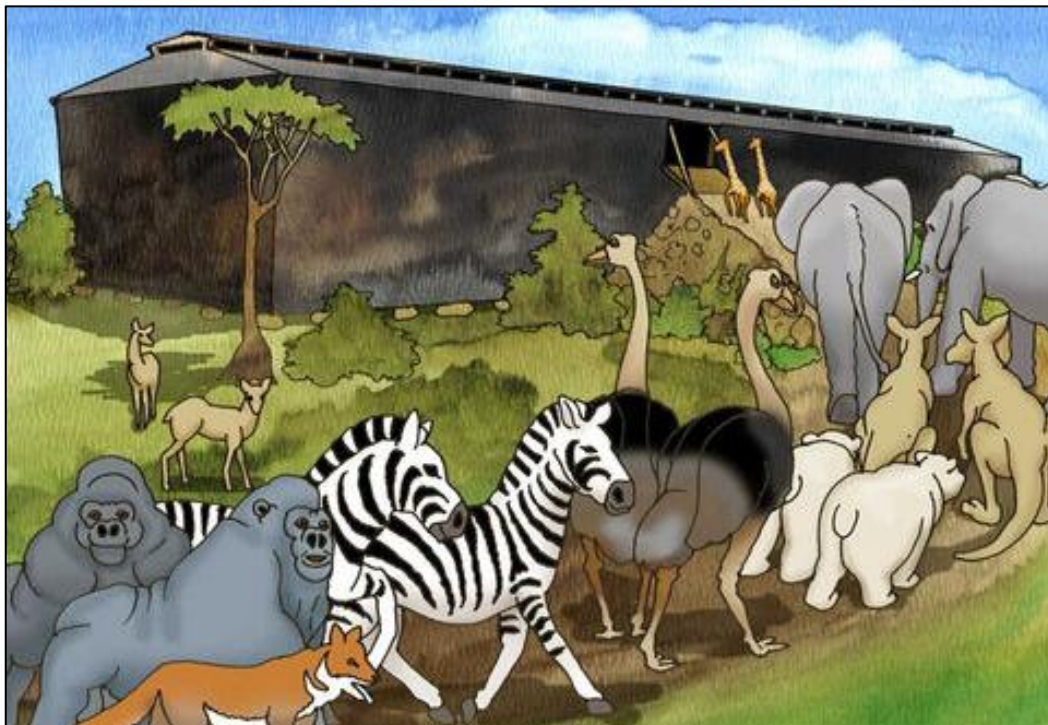
- ☐ om een wereldreis te kunnen maken
- ☐ om zijn kinderen te leren varen
- ☐ omdat er een wereldwijde overstroming zou komen
- ☐ om handel te kunnen drijven met overzeese volkeren

Waarom besloot God de wereld te vernietigen met een zondvloed?

- ☐ omdat er te veel mensen waren op de aarde
- ☐ omdat ze te veel zonden begingen en niet wilden veranderen
- ☐ omdat ze te weinig water hadden om te drinken
- ☐ omdat God veel spijt had gekregen van zijn schepping

Wat bracht de duif terug naar Noah als teken van vrede?

- | | |
|---------------------------------------|------------------------------------|
| ☐ een olijftak | ☐ een bloem |
| ☐ een appel | ☐ een steen |



Vergelijk de Ark van Noah met de Orthodoxe kerk:

DE ARK VAN NOAH

Een middel tot redding en bescherming tijdens de zondvloed

Herbergde een verscheidenheid aan dieren

Noah is een voorbeeld van groot geloof en gehoorzaamheid aan God.

Het doel was om het leven op aarde te behouden tijdens de zondvloed.

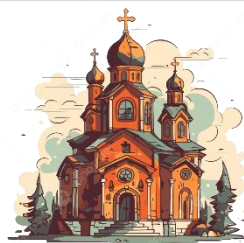
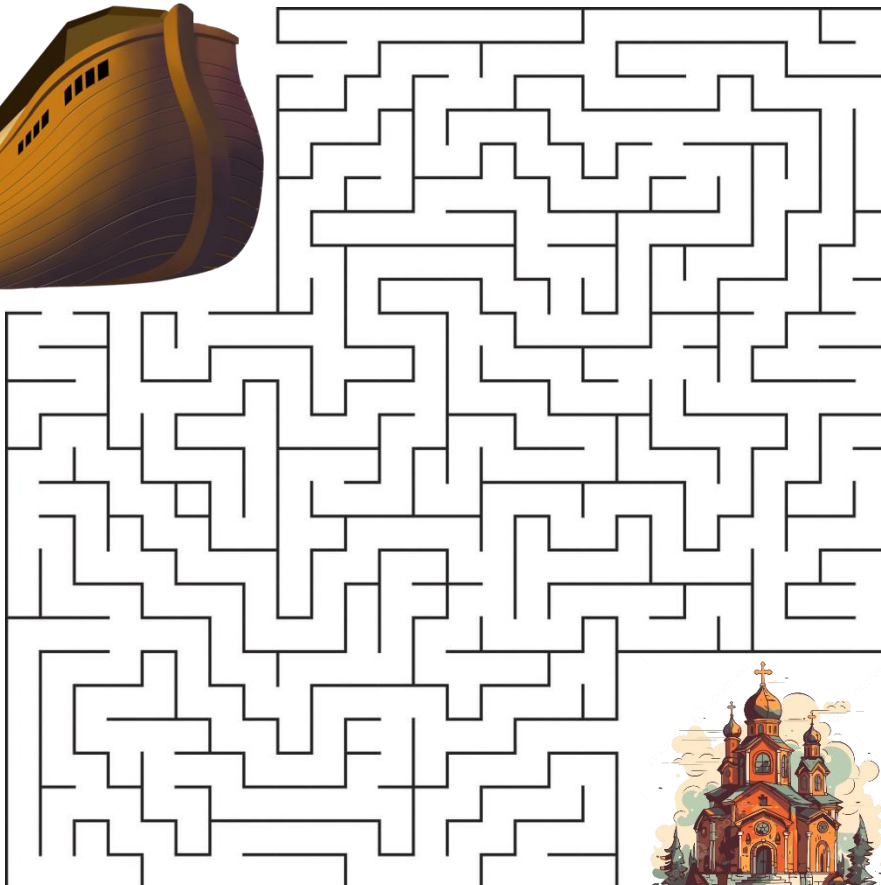
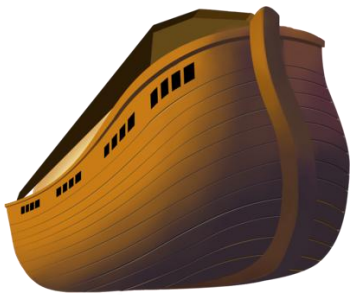
DE ORTHODOXE KERK

Herbergt mensen van verschillende achtergronden en culturen met hetzelfde geloof

Het doel is om de mensen naar God te leiden.

een spirituele bron van bescherming tegen het kwaad en de zonde

Elke gelovige moet sterk geloof hebben en gehoorzaam zijn aan de leer van de Kerk.



De Orthodoxe kerk is het schip van redding
voor alle mensen, in alle tijden.

Aan het roer van de boot zit

Hij is onze Kapitein. Naast Jezus zitten ook
Zijn en alle
.....

Ze zijn allemaal want
zij zijn beschermd door

Wij worden ook leden van de boot als we

..... worden "in de naam van de Vader en de
en de Heilige Geest." Onmiddellijk na onze doop, krijgen we de Myron-zalving wat betekent:
de gave van de Heilige Geest.

Door de en de begint
jouw nieuw leven samen met God.



Inleiding tot het kerkgebouw

Kleur de orthodoxe landen van Europa in. Geef elk land een eigen kleur. Kleur de vakjes voor de namen van de landen in dezelfde kleur.



Bulgarije

Oekraïne

Cyprus

Roemenië

Georgië

Rusland

Griekenland

Servië

Moldavië

Wit-Rusland

Noord-Macedonië

Bekijk de afbeeldingen van de kerkgebouwen. Kan jij de nummertjes van de landen bij het juiste kerkgebouw zetten?

1. Griekenland

4. Oekraïne

2. Rusland

5. Servië

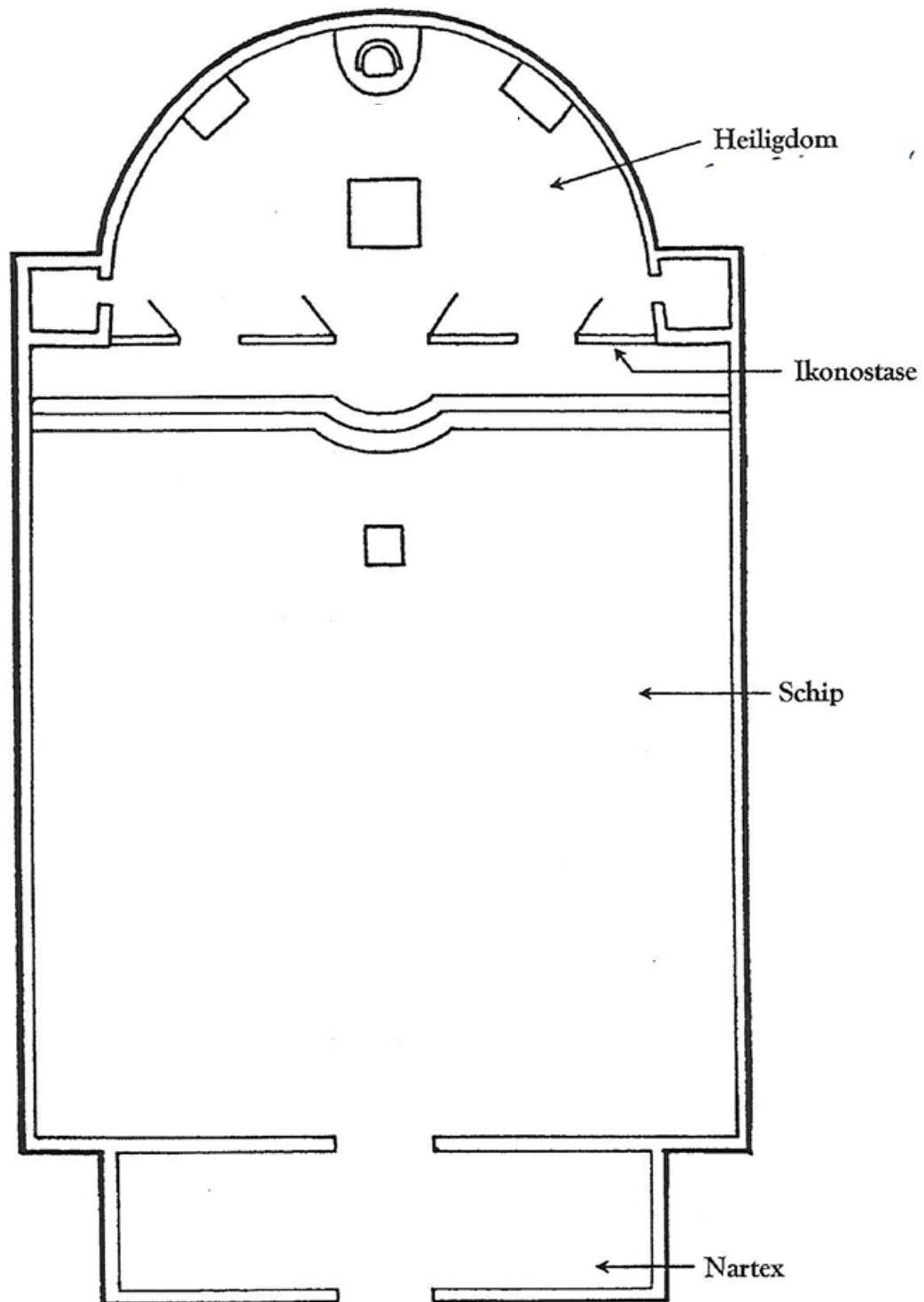
3. Roemenië



Aan de buitenkant hebben kerkgebouwen meestal deze drie kenmerken:



Een Orthodoxe kerk is verdeeld in drie delen: de narthex of voorkerk, het schip en het Heiligdom. Het Heiligdom wordt gescheiden van het schip door de ikonostase.



Kleur: de narthex in het rood
het schip in het groen
het Heiligdom in het blauw
de ikonostase in het geel

De narthex of voorkerk

De Orthodoxe kerk is het huis van God. De **narthex**, het eerste deel van de kerk waar je binnenkomt, wordt vaak beschouwd als het portaal of de hal van het huis van God.

De ingang van de kerk is gelegen aan de westkant, waar de zon ondergaat en duisternis heerst. Het vertegenwoordigt de wereld in haar onverlichte staat, wachtend op de verlichting van God.

Wanneer iemand gedoopt wordt, vindt de uitdrijving van de duivel plaats in de narthex. Dit symboliseert de afwijzing van het kwaad en de duisternis. De dopeling (of, als het een baby betreft, de meter/peter) spuugt symbolisch naar het westen, wat een teken is van de verwerping van de duivel. Vervolgens keert hij zich naar het oosten, waar Christus symbolisch aanwezig is, en wordt gedoopt. Met de doop wordt de gedoopte lid van de Orthodoxe Kerk en mag hij/zij deelnemen aan de Heilige Mysteriën.

De narthex is bedoeld voor de mensen die nog niet Orthodox zijn. Hier worden ook kaarsen, iconen, bijbels, kinderbijbels en andere interessante boeken verkocht voor wie meer over God wil weten.

Waar bevindt zich de narthex in een kerk?

- ☐ aan de noordkant
- ☐ aan de oostkant
- ☐ aan de westkant
- ☐ aan de zuidkant

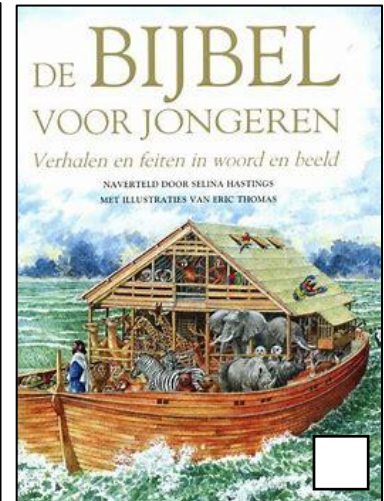
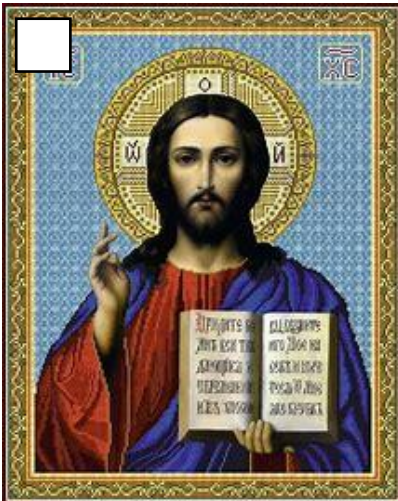
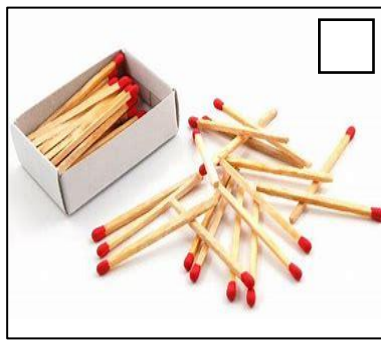
Wat symboliseert het spugen naar het westen tijdens de doop?

- ☐ een teken van vriendschap met de engelen
- ☐ een teken van dankbaarheid aan god
- ☐ een teken van respect voor de priester
- ☐ een teken van afwijzing van de duivel

Wat vertegenwoordigt het Oosten in de christelijke symboliek?

- ☐ de zonde
- ☐ de duivel
- ☐ het licht van christus
- ☐ de duisternis

Wat kan ik kopen in de narthex? Zet een kruisje bij de juiste afbeeldingen.



Wat gebeurt er hier in de narthex?



Wanneer iemand gedoopt wordt, vindt de uitdrijving van de plaats in de narthex. Dit symboliseert de afwijzing van het en de

Het schip

Het schip in een Orthodoxe kerk is het centraal gedeelte voor de Orthodoxe christenen. Wij noemen dit deel het schip als herdenking van de Ark van Noah, het schip van de redding. Hier staan de gelovigen tijdens de Heilige Diensten.

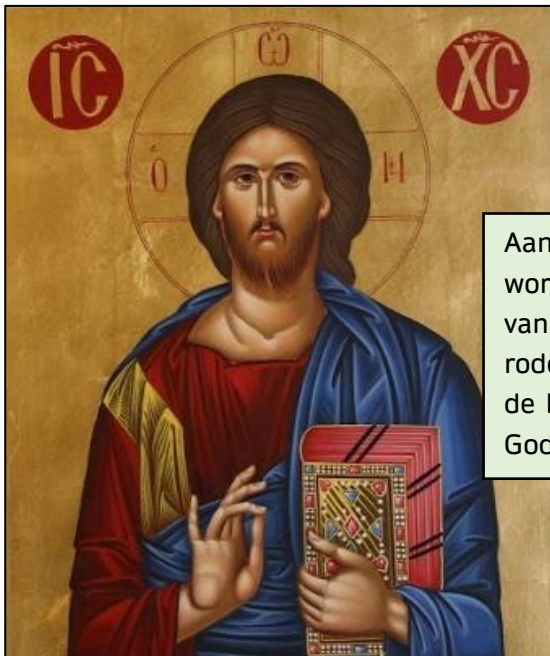
Als je in het schip komt, is het meest indrukwekkende ding dat je ziet de **iconostase**. Dat is een houten wand vol met iconen die het schip scheidt van de plaats achter de iconostase: het Heiligdom. De hoogte van de iconostase hangt af van de lokale traditie en de grootte van de kerk.



In het midden van het bovenste deel zien we het icoon van het Laatste Avondmaal. Rechts en links ervan worden ofwel de twaalf apostelen afgebeeld, ofwel de Twaalf grote feesten, de belangrijkste gebeurtenissen uit het leven van Christus en de Maagd Maria.

De centrale poort heet “de Koninklijke deuren”. Alleen de priester of de bisschop komt naar buiten via de Koninklijke deuren. In de persoon van de priester of de bisschop herkennen we Christus, de echte Koning.

Op de Koninklijke deuren worden de Blijde boodschap en de vier Evangelisten afgebeeld, want Maria, Moeder Gods heeft de Zoon van God gebaard en de vier Evangelisten hebben Zijn Woord overal in de wereld verspreid.

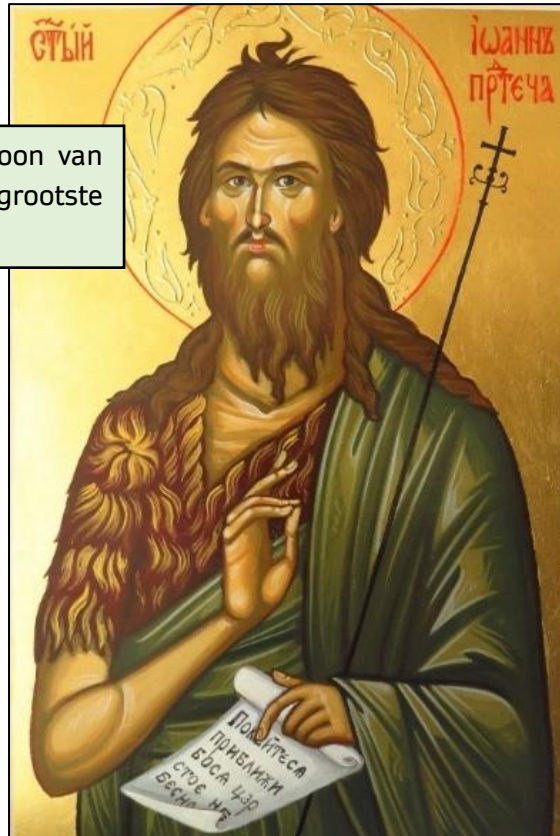


Aan de rechterkant van de Koninklijke Deuren wordt het icoon van Jezus geplaatst. De tuniek van Christus is rood en zijn mantel is blauw. De rode kleur symboliseert Zijn goddelijke natuur en de blauwe kleur is Zijn menselijke natuur. Hij is God en mens.

Aan de linkerkant staat het icoon van de Moeder Gods, want zij is de allerheiligste persoon. Haar kleding heeft de tegenoverstelde kleuren van de kleding van Jezus want zij is mens maar door haar heilig leven is zij vergoddelijkt.



Naast het icoon van Christus wordt het icoon van Johannes de Voorloper geplaatst. Hij is de grootste heilige en profeet na de Moeder Gods.



Naast het icoon van de Moeder Gods wordt het icoon van de heilige of van het feest waaraan de kerk is gewijd, geplaatst.



Op de twee zijdeuren die naar het heiligdom leiden, worden de aartsengelen Michaël en Gabriël afgebeeld.



Hoe heet het centrale gedeelte van de kerk?

- ☐ het altaar
- ☐ het Heiligdom
- ☐ het schip
- ☐ de narthex

Hoe heet de houten muur met iconen?

- ☐ het altaar
- ☐ de iconostase
- ☐ het Heiligdom
- ☐ de narthex

Hoe wordt de centrale poort van de iconostase genoemd?

- ☐ de Heilige Deuren
- ☐ de Gouden Deuren
- ☐ de Koninklijke Deuren
- ☐ de Heilige Poort

Welke belangrijke afbeeldingen worden afgebeeld op de Koninklijke Deuren?

- ☐ de Twaalf Apostelen
- ☐ het laatste Avondmaal
- ☐ de Aartsengelen Michaël en Gabriël
- ☐ de Blijde Boodschap en de vier Evangelisten

Welk beeld wordt geplaatst naast het beeld van Christus op de iconostase?

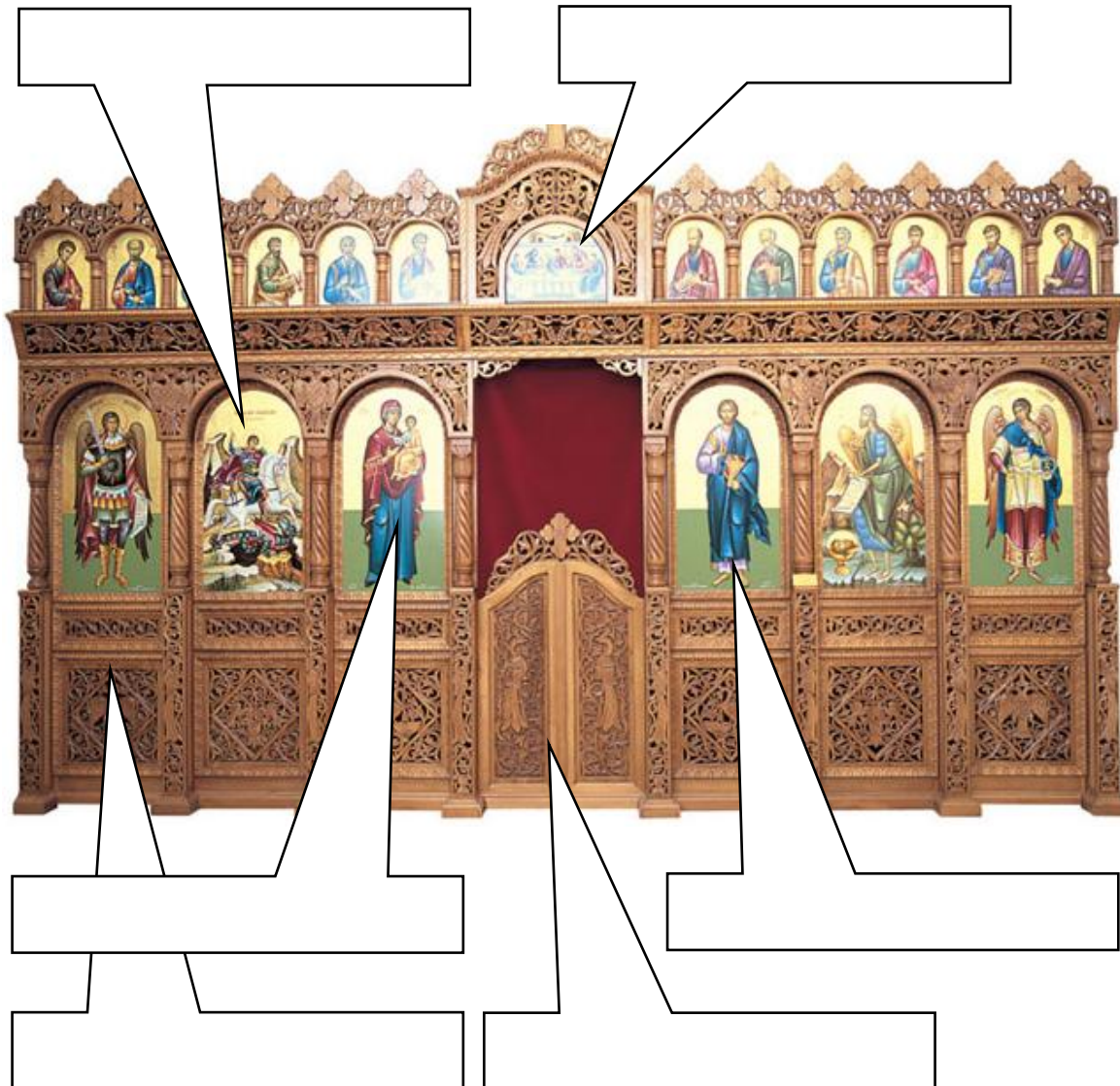
- ☐ Michaël, de Aartsengel
- ☐ Maria, Moeder Gods
- ☐ de heilige waaraan de kerk is gewijd
- ☐ Johannes de Doper

Welke personen worden afgebeeld op de zijdeuren van de iconostase?

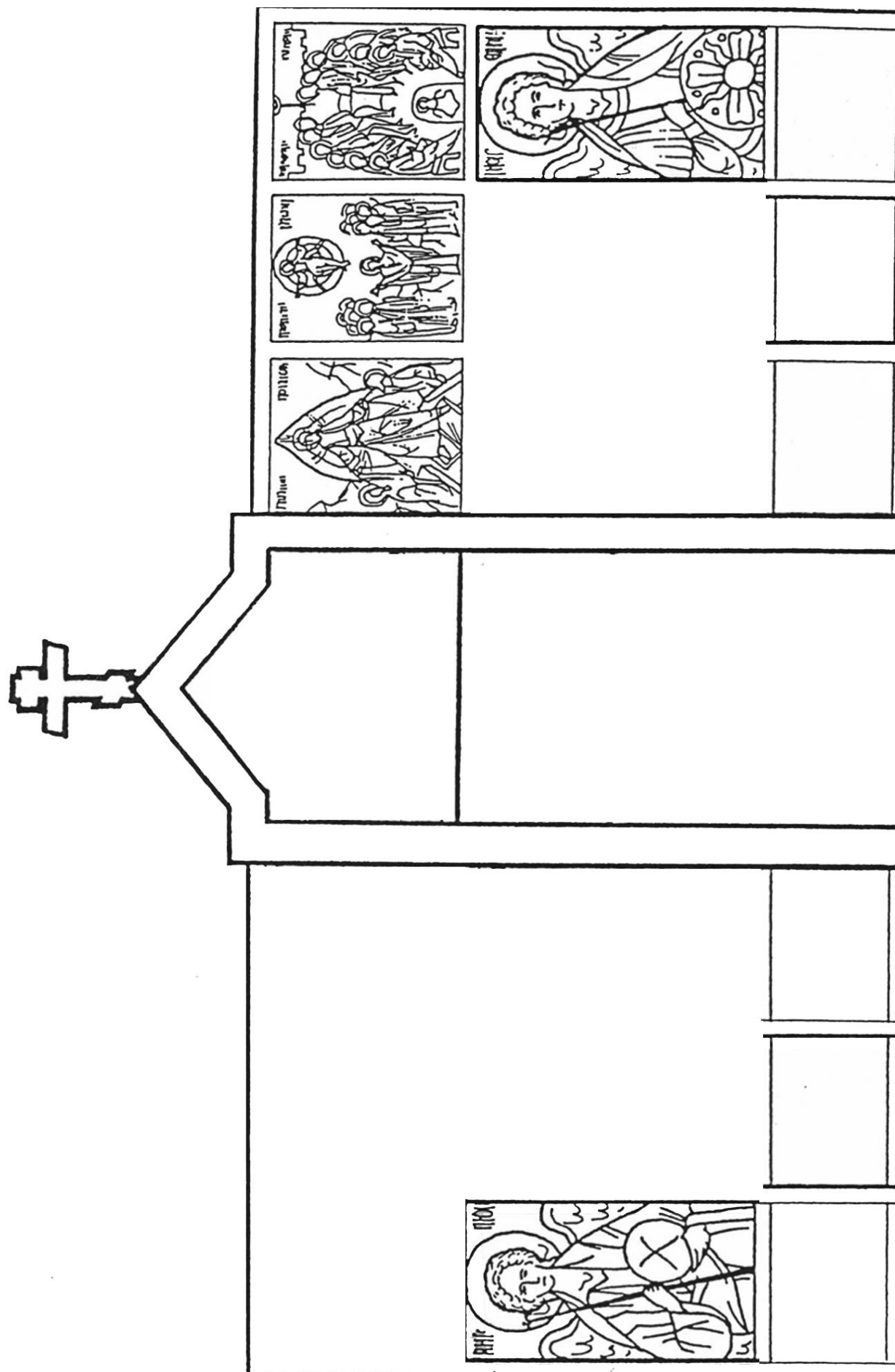
- ☐ Johannes de Doper en Paulus
- ☐ de Aartsengelen Michaël en Gabriël
- ☐ de apostelen Petrus en Andreas
- ☐ Adam en Eva, de eerste mensen

Schrijf de woorden in de vakjes op de juiste plaats bij de iconostase:

Het Laatste Avondmaal	Jezus Christus	De Moeder Gods
De Koninklijke deuren	De zijdeuren	De heilige van de kerk



Op de laatste pagina van deze lesbundel, vind je de ontbrekende delen van de iconostase op de volgende pagina. Kleur ze in, knip ze uit en plak ze op de juiste plaats.



In het schip van de kerk kom je ook de volgende voorwerpen tegen. Schrijf de namen bij de juiste afbeeldingen:

waaklampjes

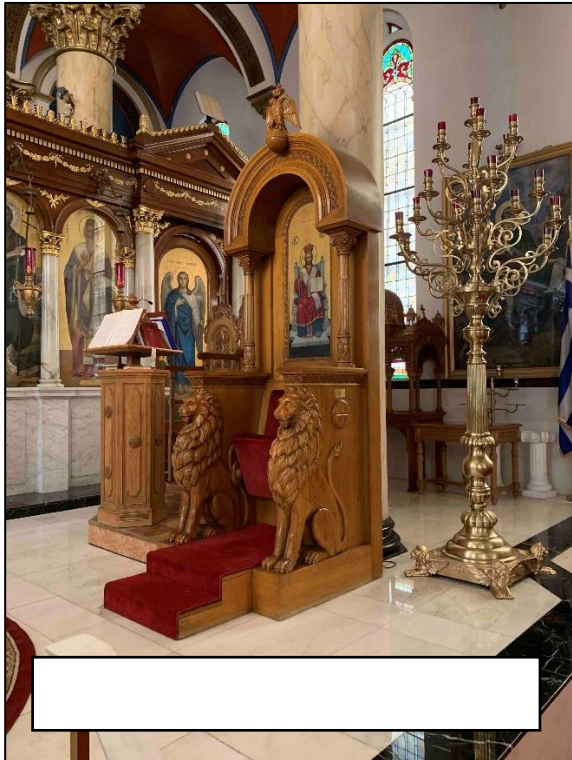
de bisschopsstoel

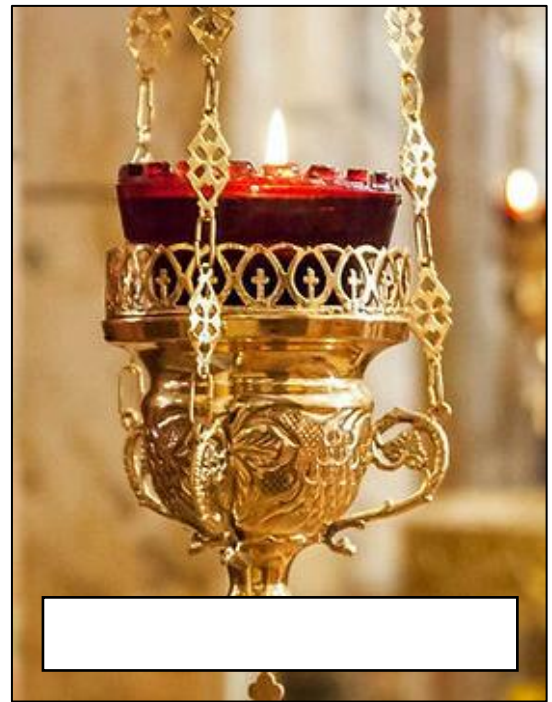
de kaarsenstandaard

lezenaar van de voorzangers

een kerkstoel

de iconenstandaard





bisschopsstoel

Daarop wordt een icoon geplaatst.

iconenstandaard

Daar zit de bisschop als hij in de kerk is. Op de bisschopsstoel wordt Christus als bisschop voorgesteld om ons eraan te herinneren dat Hij altijd aanwezig is in de kerk.

lezenaar van de
voorzangers

Het zijn stoelen voor oudere mensen, voor kinderen en voor iedereen die wilt rusten. Alle andere mensen staan recht tijdens de kerkdienst.

kaarsenstandaard

Ze hangen voor de iconen. Zij symboliseren het Licht van Christus.

kerkstoelen

Daarop leggen de voorzangers de heilige boeken, die de teksten van diensten van de kerk bevatten.

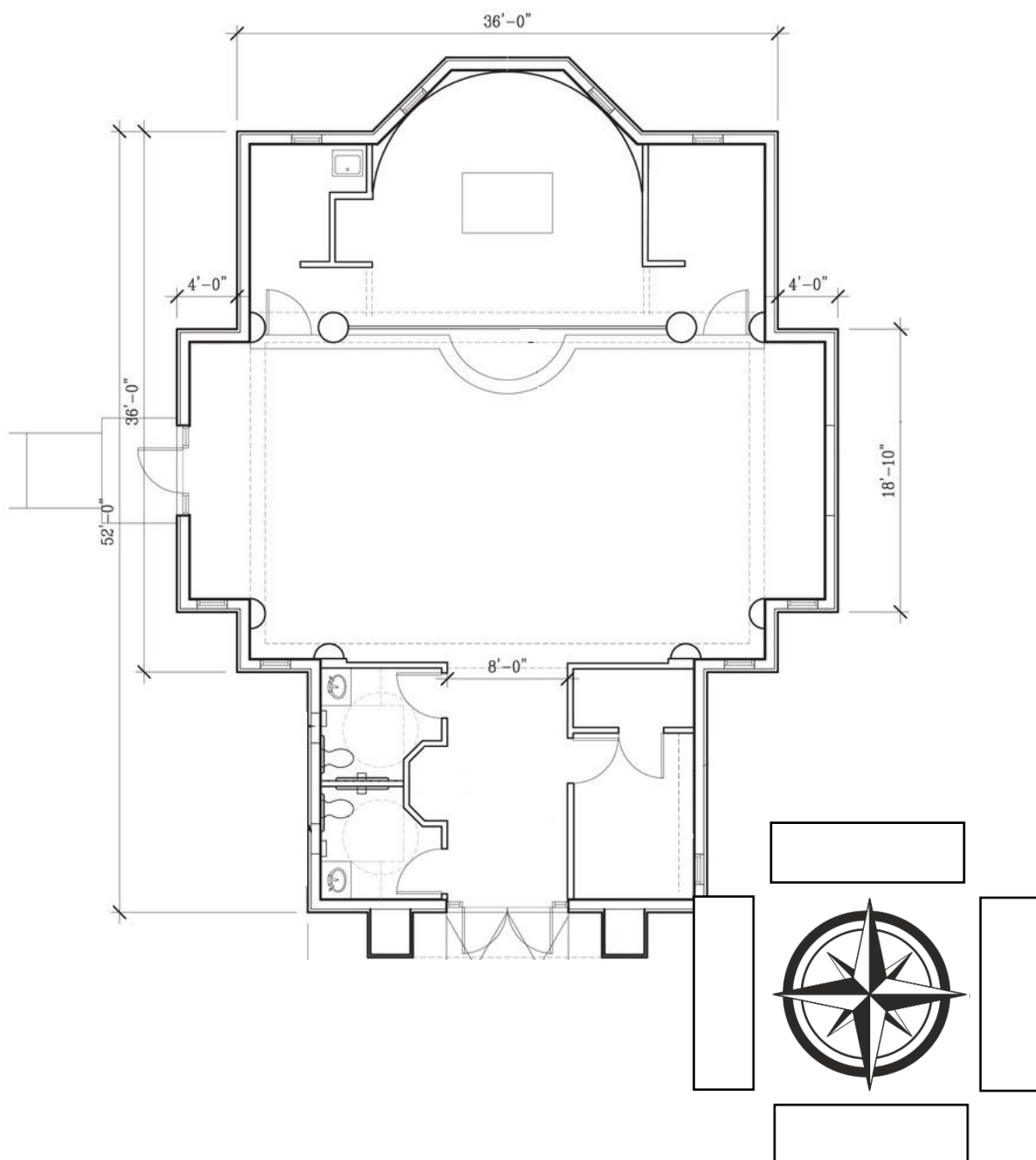
waaklampjes

Daar kan je een kaarsje branden voor levenden en overledenen.

Het Heiligdom

Achter de iconostase bevindt zich het Heiligdom. Dat is de heilige plaats waar de priester staat tijdens de diensten. Het heiligdom is gericht naar het oosten, naar het Licht dat Christus is. De toegang is enkel toegelaten voor de priester en de bisschop, de diaken, maar ook voor de altaarjongens. De toegang is verboden voor vrouwen.

Bekijk het grondplan van deze kerk. Benoem de drie grote delen van de kerk. Noteer daarna de juiste windrichtingen in de windroos.



Links in het Heiligdom staat de **offertafel** of **proskomidietafel**. Op deze tafel bereidt de priester de Heilige Gaven voor: de prosfoor (offerbrood) en de wijn. Dat heet het offer of de proskomidie.

Verbind de voorwerpen op de offertafel met de juiste naam.



de lans

het zeon-kannetje

de kelk

de prosfoor

de aer

een kaars

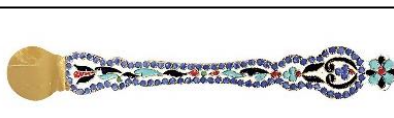
de pateen of diskos

de asterisk of ster

de velums

icoon van de geboorte van Jezus

de lepel



de aer	het is gemaakt van zilver of goud. Hierin komt het heilig Lichaam en Bloed van Christus. Het symboliseert de beker die Jezus Christus gebruikte bij het Laatste Avondmaal
de asterisk of ster	een rond broodje dat orthodoxe gelovigen thuis bakken
een icoon van de geboorte van Jezus	een zilveren of gouden schaal die de kribbe symboliseert waarin Jezus bij Zijn geboorte werd gelegd
een kaars	hiermee wordt de Heilige Communie aan de gelovigen gegeven
de kelk	hierin wordt het water verwarmd dat in de kelk bij de wijn wordt gegoten.
de lans	symbool voor de ster van Bethlehem die stil stond boven de grot waar Jezus is geboren.
de lepel	twee doekjes die op de kelk en op de pateen worden gelegd
de pateen of diskos	een speervormig mes dat wordt gebruikt om delen uit de prosfoor te snijden en de speer symboliseert waarmee Jezus aan het kruis werd doorboord
de prosfoor	een groot doek dat de kelk en de pateen bedekt
de velums	er staat altijd een brandende kaars op de offertafel als de heilige Gaven worden voorbereid of er aanwezig zijn
het zeon-kannetje	wordt meestal boven de offertafel gehangen

In het midden – achter de Koninklijke Deuren – staat het **altaar**. Op deze tafel veranderen door de gebeden van de priester de Heilige Gaven naar het Lichaam en Bloed van Christus. Het altaar symboliseert het graf van Jezus.

Verbind de voorwerpen op het altaar met de juiste naam.



hexapteryga

altaardoek

antimension

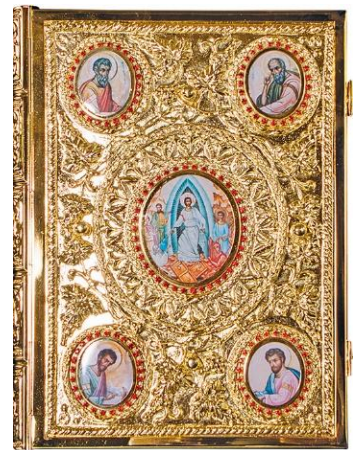
tabernakel

Evangelie

7armige kandelaar

altaarkruis

zuiveringsdoek



altaardoek	Dit is de kostbare stof die het altaar bedekt.
altaarkruis	Dit ligt gevouwen onder het Evangelieboek. Het draagt de handtekening van de bisschop en er zijn in de hoeken relieken van heiligen genaaid. Zonder dit voorwerp kan een priester of een bisschop geen Liturgie vieren.
antimension	Dit lijkt op een miniatuurkerk. Hierin wordt een deeltje van Lichaam en Bloed van Christus bewaard. Dat wordt gebruikt om thuis aan zieke of stervende mensen te geven.
Evangelie	Dit ligt onder het altaarkruis, is rood en dient voor het wassen van de lippen na de Heilige Communie.
hexapteryga	Dit symboliseert de engelen die aanwezig zijn rond het altaar tijdens de Goddelijke Liturgie.
menora	Dit symboliseert het Kruis van Jezus. Het is ook een symbool van leven en hoop.
tabernakel	Dit boek bevat de vier evangelies, het leven van Christus op aarde. Het is versierd met zilver of goud.
zuiveringsdoek	Dit is een oud joods symbool dat het licht van God voorstelt.

Benoem de voorwerpen die hier beschreven worden:

In de wordt een klein deeltje van het Lichaam en Bloed bewaard.

Het ligt gevouwen onder het Evangelie.

De symboliseert de kribbe waarin Jezus werd gelegd.

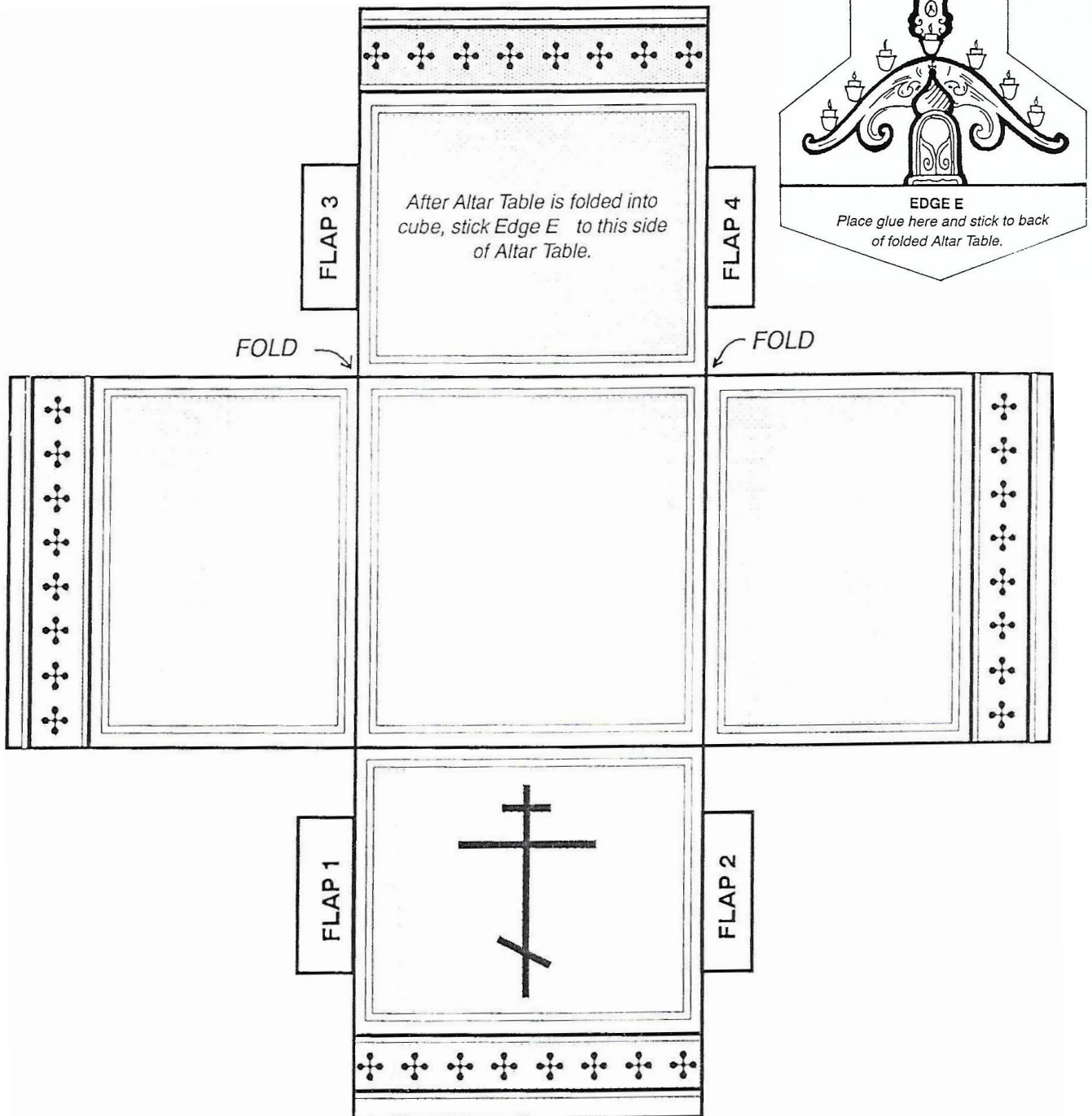
De is een groot doek dat de kelk en de pateen bedekt.

Boven de offertafel hangt een icoon van

De symboliseert de engelen die aanwezig zijn rond het altaar.

De dient voor het wassen van de lippen na de Heilige Communie.

Knip het model uit en knutsel hiermee het altaar.



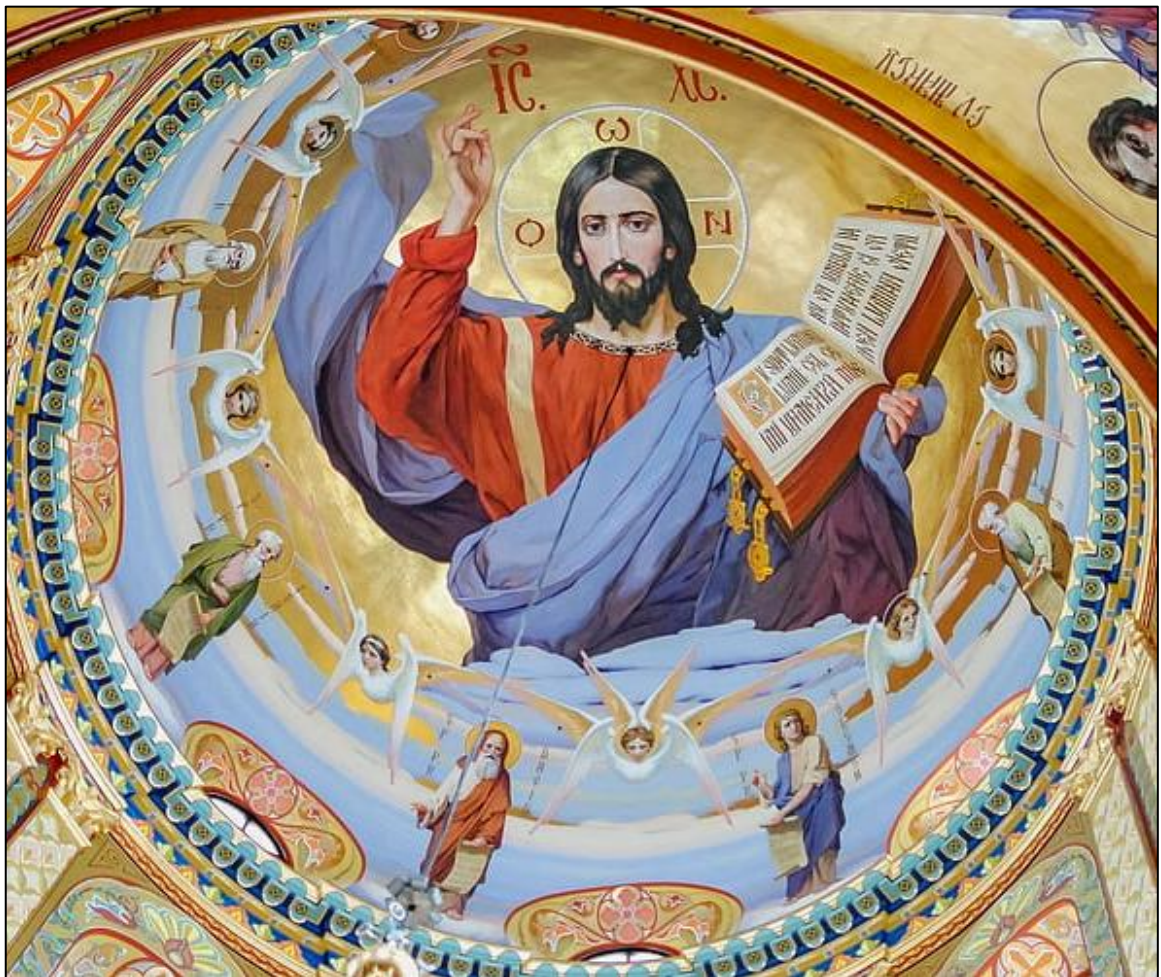
De iconografische cycli in de Kerk

Elke Orthodoxe kerk is voorzien van iconen die op zo'n manier zijn aangebracht dat ze de geloofsleer van onze Kerk uitleggen aan de gelovigen. Elk icoon vertelt een verhaal en draagt bij aan de rijke symboliek van het geloof.

De iconen zijn verdeeld in drie cycli, elk met een specifiek doel: de dogmatische, de liturgische en de historische cyclus.

De **dogmatische cyclus** richt zich op het geloof en de leer van onze Kerk.

In de koepel, die de Hemel symboliseert, wordt Christus afgebeeld als de Almachtige, met het Evangelie in Zijn hand en Zijn zegen uitgestrekt over de wereld. Onder Hem staan engelen die Hem prijzen en profeten die Zijn komst hebben voorspeld, waardoor een gevoel van de Goddelijke aanwezigheid wordt overgebracht.





Op de vier driehoekige bogen die de koepel ondersteunen, worden de vier Evangelisten afgebeeld. Ze hebben de boodschap van het Evangelie overgebracht naar de hele wereld.

Iets lager in de meest oostelijke kant van het Heiligdom bevindt zich de nis: een uitsparing of holte die in de dikte van een muur is gebouwd. In die nis staat het icoon van de Moeder Gods als de "Platytera van de hemel" met haar handen open en omhoog of zittend op een troon met het kind Jezus in haar armen. Zij maakt de verbinding tussen de orthodoxe christenen en God.



De **liturgische cyclus** bevat iconen die verwijzen naar de Goddelijke Liturgie. Die bevinden zich in het Heiligdom onder de Platytera. Centraal in deze cyclus staat het icoon van de Heilige Communie van de Apostelen door Christus zelf.

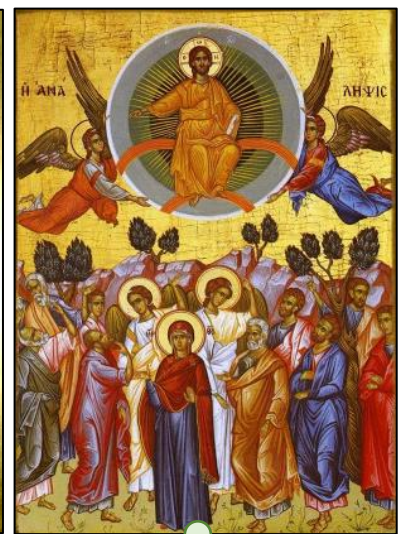
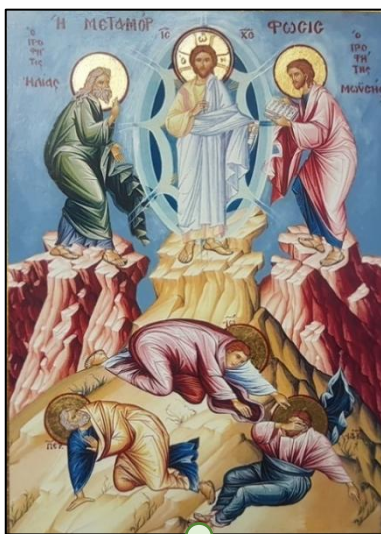


Naast het icoon van de Heilige Communie staan de grote hiërarchen die de liturgieën van onze Kerk hebben opgesteld, zoals Basilios de Grote en Johannes Chrysostomus.



De **historische cyclus** bevat alle iconen over het leven van Christus, de Moeder Gods en de Heiligen. Ze worden voorgesteld op de muren van het schip van de kerk.

Herken je deze drie iconen?



De Hemelvaart van Jezus

De Metamorfose

De Verrijzenis van Jezus

symboliek	de naam die gegeven wordt aan de icoon van de Moeder Gods met het kind Jezus in het Heiligdom.
cyclus	een kleine inham in een muur
Platytera	het gebruik van symbolen – dat zijn afbeeldingen die een groter of belangrijker idee voorstellen.
nis	de kerkvaders die de teksten van de Heilige Liturgie hebben geschreven.
hiërarchen	iets wat steeds in dezelfde volgorde gebeurt, zoals de seizoenen of de dagen van de week.

Wat is het doel van de iconen in een kerkgebouw?

- ☐ Het is een mooie versiering.
- ☐ Het legt de geloofsleer uit aan de gelovigen in de kerk.
- ☐ Het geeft kunstenaars de kans om hun talenten te laten zien aan de mensen.

Wat is het doel van de dogmatische cyclus?

- ☐ het vertellen van het leven van Christus
- ☐ het belichten van de centrale rituelen en gebeden van de kerk
- ☐ het uitleggen van het geloof en de leer van de kerk

Wie wordt er centraal afgebeeld op de koepel?

- ☐ Jezus Christus
- ☐ de Moeder Gods
- ☐ Johannes de Voorloper

Wie wordt er afgebeeld op de driehoekige bogen die de koepel ondersteunen?

- ☐ engelen
- ☐ de Hiërarchen
- ☐ de Evangelisten

Waarom wordt de Moeder Gods afgebeeld als de “Platytera van de hemel”?

- ☐ omdat ze de moeder van Jezus is
- ☐ omdat ze een belangrijke heilige is
- ☐ omdat ze is de verbinding maakt tussen de Orthodoxe christenen en God

Waar bevindt zich de liturgische cyclus?

- ☐ in het Heiligdom
- ☐ in het schip
- ☐ in de narthex

Wie staan er afgebeeld naast het icoon van de Heilige Communie van de Apostelen?

- ☐ engelen
- ☐ de vier Evangelisten
- ☐ grote Hiërarchen zoals Basilios de Grote en Johannes Chrysostomus

Welke cyclus bevat iconen over het leven van Christus, de Moeder Gods en de Heiligen?

- ☐ de dogmatische cyclus
- ☐ de liturgische cyclus
- ☐ de historische cyclus



Herhaling

Noteer de woorden bij de juiste afbeelding.

koepel

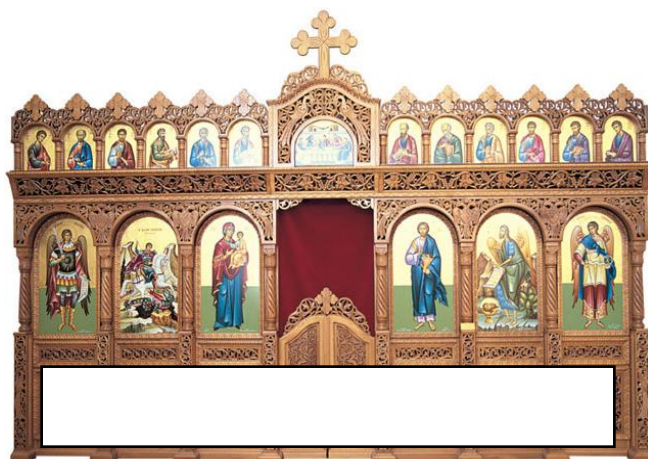
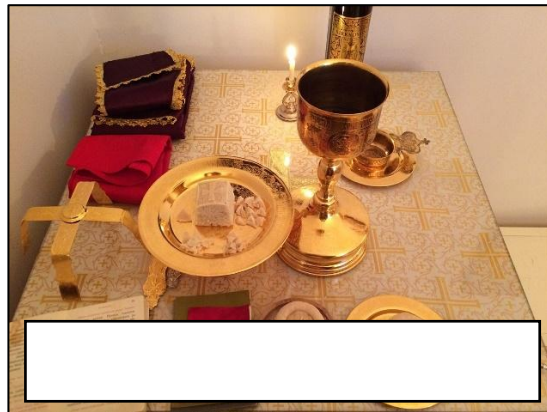
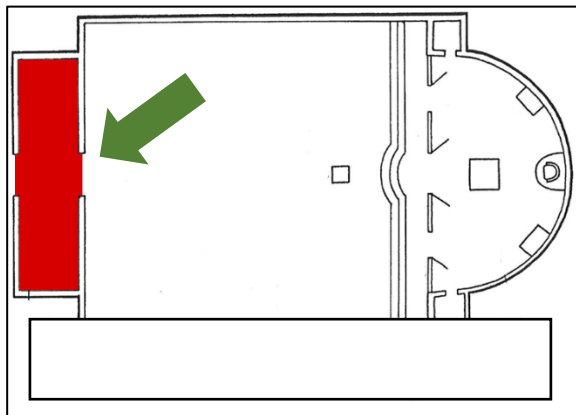
Platytera

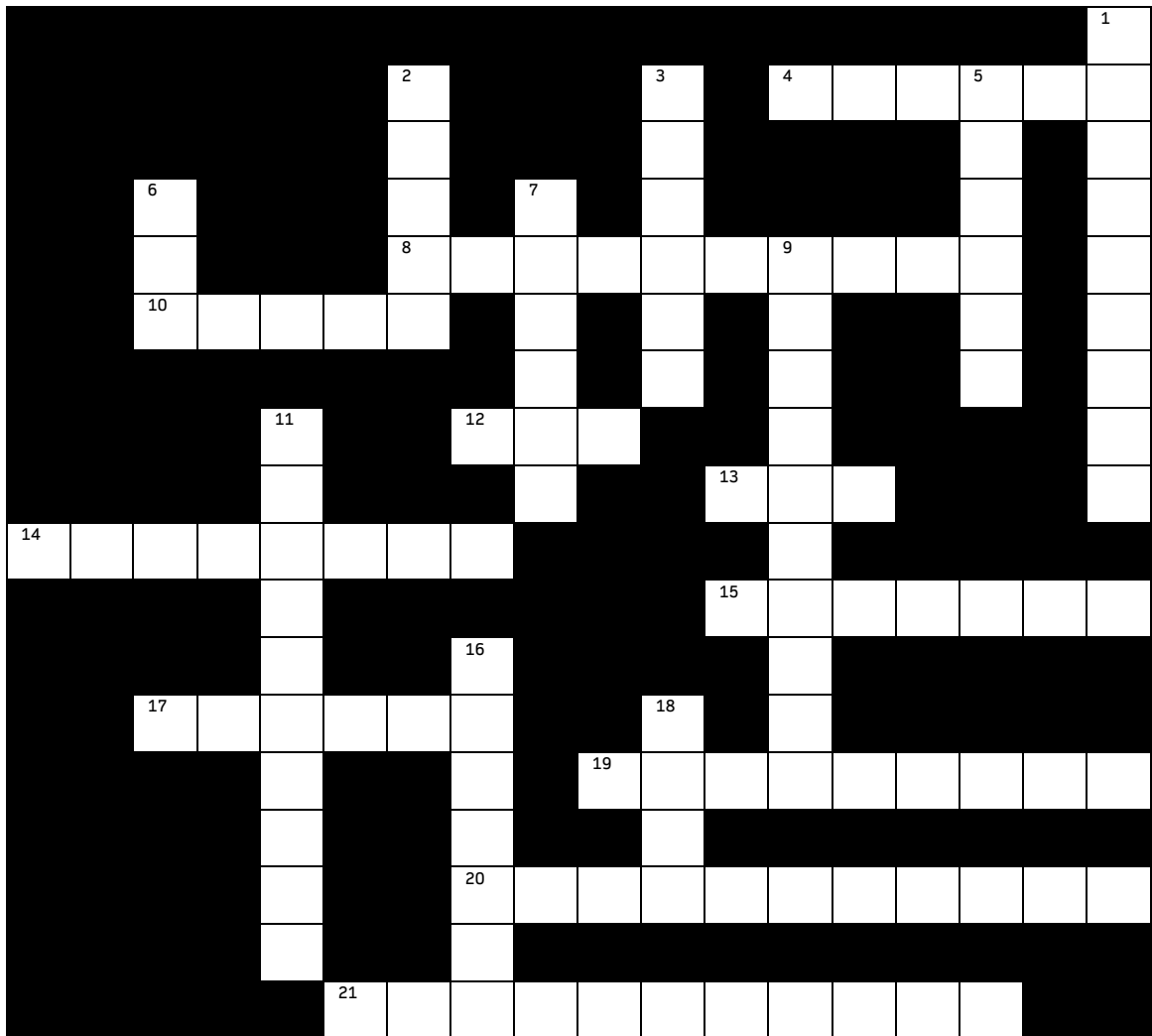
offertafel

iconostase

narthex

waaklampje

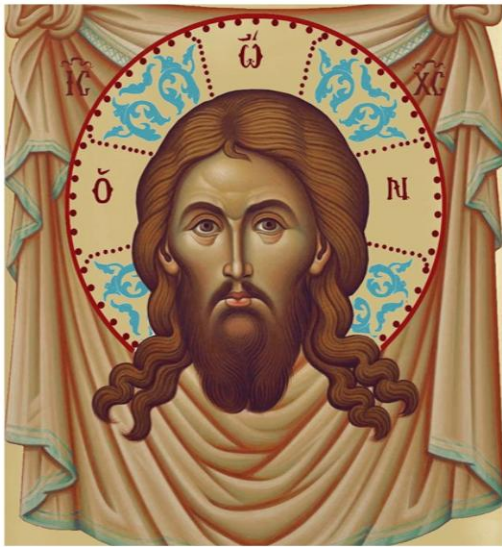


**Horizontaal**

- 4 bolrond dak in het midden van de kerk
- 8 houten wand die het Heiligdom afscheidt van het schip
- 10 middenste deel van de kerk waar de gelovigen staan
- 12 groot doek dat de kelk en de pateen bedekt
- 13 boot die Noah bouwde
- 14 offerbrood
- 15 voorkerk waar mensen de kerk binnen komen
- 17 tafel waarop de Heilige Gaven door gebeden van de priester veranderen naar Lichaam en Bloed.
- 19 deel van de kerk waar vrouwen niet mogen komen
- 20 kaarsjes die voor iconen hangen
- 21 in het midden van de iconostase zie je de ... deuren

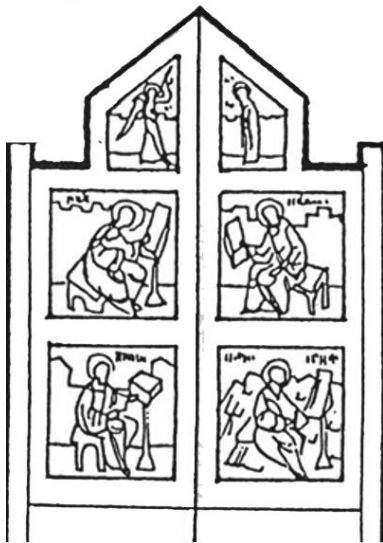
Verticaal

- 1 naam van het icoon van de Moeder Gods in het Heiligdom
- 2 middenste deel van de kerk waar de gelovigen staan
- 3 kandelaar met zeven armen
- 5 zilveren of gouden schaal die de kribbe van Jezus symboliseert
- 6 een kleine inham in een muur
- 7 windrichting naar waar het Heiligdom van de kerk wordt gericht
- 9 hierin wordt een deeltje van het Lichaam en Bloed bewaard
- 11 proskomidietafel
- 16 deze mensen mogen niet in het Heiligdom komen
- 18 versierde beker met het Bloed van Christus



Je weet nu dat iconen een erg belangrijke functie hebben in een kerkgebouw. Wist je dat iconen al zo oud zijn als de Orthodoxe Kerk zelf? En dat er een periode is geweest dat de verering van iconen zelfs verboden was? Iconen hebben een hele geschiedenis doorgemaakt. Dat leer je in de volgende lesbundel.

Hier vind je de ontbrekende delen van de iconostase op pagina 17. Kleur ze in, knip ze uit en plak ze op de juiste plaats



De Koninklijke deuren



De Moeder Gods



Jezus Christus



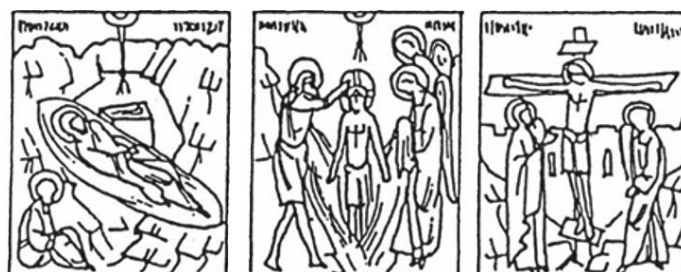
De heilige waaraan
de kerk gewijd is



Johannes de
Voorloper



Het Laatste Avondmaal



Enkele van de 12 Grote Feesten